



Research Article

นวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรส้มป่อยมนต์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพของครัวเรือน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Innovation in Herbal Soap Production Using Som Poi Mon (Acacia Pennata) for Holistic Health Promotion Through Community Participation

พระครูปลัดธณภัทร ภาทรญาณ^{1*}, ทิพาภรณ์ เยสุวรณ์², สหัทธยา วิเศษ³, ปรีชา วงศ์ทิพย์⁴

PhrakhrupaladThanaphat Phattrayano^{1*}, Tipaporn Yesuwan²,
Sahattaya Wises³, Preecha Wongthip⁴

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. พระครูปลัดธณภัทร ภาทรญาณ^{*}
PhrakhrupaladThanaphat Phattrayano^{*}

สาขาการพัฒนสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: tanapatpratep@gmail.com

2. ทิพาภรณ์ เยสุวรณ์

Tipaporn Yesuwan
สาขาการพัฒนสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: tipapond.ye@gmail.com

3. สหัทธยา วิเศษ

Sahattaya Wises
สาขาการพัฒนสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: sahatt.wi@gmail.com

4. ปรีชา วงศ์ทิพย์

Preecha Wongthip
สาขาการพัฒนสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: preech.wo@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to (1) study the beliefs and values associated with Som Poi Mon herbal soap in promoting holistic well-being within Lanna culture; (2) examine the production process of Som Poi Mon herbal products through community participation; and (3) present an innovation in the production of Som Poi Mon herbal soap for holistic health promotion through community involvement. This is a qualitative research study that collected data through interviews and focus group discussions. Key informants included community leaders, government officials, civil society representatives, and local herbal product producers totaling 20 participants. The data were analyzed using content analysis.

The research findings indicated that the beliefs and values of Som Poi Mon herbal soap derive from the significance attributed to som poi, which is believed by the Lanna people to eliminate evil and various dangers. This led to the production of Som Poi Mon herbal soap as an innovation reflecting the beliefs and values of som poi in Lanna culture, helping to enhance holistic well-being including physical, mental, intellectual, and social aspects. The participatory product development process consisted of 4 steps: 1. participatory decision-making, 2. participatory activity implementation, 3. participatory benefit-sharing, and 4. participatory evaluation.

คำสำคัญ:

นวัตกรรม, สบู่สมุนไพรส้มป่อย, การเสริมสร้างสุขภาพ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Keywords:

Innovation, Som Poi Herbal Soap, Health Promotion, Community Participation

Article history:

Received: 05/04/2025

Revised: 22/05/2025

Accepted: 19/06/2025

Available online: 14/11/2025

How to cite:

Phattrayano, P.P.T. et al. (2025). Innovation in Herbal Soap Production Using Som Poi Mon (Acacia Pennata) for Holistic Health Promotion Through Community Participation. *Journal of Philosophical Vision*, 30 (2), 12-27.

The community-based production innovation was implemented through 3 key phases: 1. Innovation phase - the community collectively conceived and developed Som Poi Mon soap by extending traditional wisdom, integrating scientific concepts, and adding Buddhist spiritual value through blessing ceremonies, creating an innovation different from ordinary soap. 2. Development phase - production was carried out by dividing roles according to villagers' expertise, and 3. Implementation phase - real-world testing, market expansion through online marketing and faith networks, community training implementation, result monitoring, and product quality improvement.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเชื่อและคุณค่าของสบู่สมุนไพรส้มป่อยมนต์ ในการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมในวัฒนธรรมล้านนา 2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรส้มป่อยมนต์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการผลิตสบู่สมุนไพรส้มป่อยมนต์ ในการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ แกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคประชาชน และกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและคุณค่าของสบู่สมุนไพรส้มป่อยมนต์ มาจากการให้คุณค่าของส้มป่อย ที่มี ความเชื่อกันว่าสามารถจัดสิ่งชั่วร้ายและภัยอันตรายต่าง ๆ ของชาวล้านนา นำไปสู่การผลิตสบู่สมุนไพรส้มป่อยมนต์ เป็นนวัตกรรมที่สะท้อนความเชื่อและคุณค่าของส้มป่อยในวัฒนธรรมล้านนา ช่วยเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมทั้งกาย ใจ ปัญญา และสังคม กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์โดยการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านแนวทางการผลิต โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการผ่าน 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ 1.ระยะประดิษฐ์ ชุมชนร่วมกันคิดค้นและพัฒนาสบู่ส้มป่อยมนต์ โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาดั้งเดิม ผสมผสานแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ และเพิ่มคุณค่าทางพุทธคุณผ่านการปลุกเสก เกิดเป็นนวัตกรรมที่แตกต่างจากสบู่ทั่วไป 2.ระยะพัฒนา ดำเนินการผลิตโดยแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของชาวบ้าน และ 3. ระยะนำไปปฏิบัติ ทดลองใช้จริง ขยายตลาด ผ่านการตลาดออนไลน์และเครือข่ายศรัทธา ดำเนินการฝึกอบรมชุมชนติดตามผล และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางชีวภาพของพันธุ์พืชและสัตว์สูงเป็นอันดับต้นของโลก โดยเฉพาะพืชด้าน “สมุนไพรไทย” ที่สื่อถึงเอกลักษณ์และสะท้อนถึงวัฒนธรรมความเป็นชาติไทยที่ได้สั่งสมมาแต่โบราณกาล ประเทศไทยมีองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร และนำสมุนไพรมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ของการพัฒนาสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรของไทยอย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยอย่างต่อเนื่อง และในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และกรอบการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีของประเทศไทย เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งจะทำให้สามารถรองรับพลวัตของสังคม เศรษฐกิจ นอกจากนี้สมุนไพรยังเป็นยาในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยศาสตร์การแพทย์พื้นบ้าน และในปัจจุบันนี้ยังได้รับความนิยมนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาความงาม รักษาบาดแผล หรือแม้แต่ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ จึงกล่าวได้ว่า พืชสมุนไพรไทยได้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นที่สืบทอดกันมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น (กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

ในปัจจุบันความต้องการใช้สมุนไพรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งเนื่องมาจากความสนใจในการดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์ จากธรรมชาติและสมุนไพรสามารถเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคโดยอุตสาหกรรมสมุนไพรได้รับการคาดการณ์ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และสามารถสร้างความยั่งยืนในฐานะส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมเป้าหมาย ทั้งอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต นอกจากนี้ยังเกิดจากการเปลี่ยนแปลงบริบทที่คาดการณ์ว่า จะส่งผลต่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ทั้งในส่วนของลักษณะการเจ็บป่วยและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ของประเทศไทยในอนาคตอันใกล้ส่งผลให้มีแนวคิดในการใช้สมุนไพรเพื่อเป็นทางเลือกในการ รักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพ ซึ่งช่วยสร้างความ มั่นคงทางด้านสุขภาพ และการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพอีกทางหนึ่งด้วย (กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2564) หากต้องการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยทั้งระบบ ควรจะต้องร่วมกันผลักดันให้อุตสาหกรรมเหล่านี้เปลี่ยนแปลง และปรับตัวโดยการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตผลการผลิตของอุตสาหกรรมสมุนไพร ร่วมกับการส่งเสริมให้เกิดการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ตลอดจนการนำภูมิปัญญามาประยุกต์กับความคิดสร้างสรรค์ให้ก่อเกิดนวัตกรรมสมุนไพรในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลาย และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทและความต้องการได้อย่างเหมาะสม จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสมุนไพร (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) จะเห็นได้จากงานวิจัยหลายงานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัย ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการตลาดกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่นี้จะช่วยให้สามารถยึดและรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด รวมถึงเพิ่มโอกาสในการแสวงหากำไรจากตลาด และไม่ใช่เพียงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เท่านั้นที่จะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมในท้องตลาด การพัฒนา

กระบวนการใหม่ ๆ ก็มีบทบาทเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากการทำในสิ่งที่ผู้อื่นไม่ทำ หรือผู้อื่นทำไม่ได้ หรือด้วยวิธีการที่ดีกว่า นับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (อดิสร ฦ อุบล, 2558: 11)

“ส้มป่อย” ชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Acacia concinna* (Wild.) D.C. ในวงศ์ LEGUMINOSAE – MIMOSOIDEAE ส้มป่อยถือเป็นพืชสมุนไพรที่เป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย โดยเฉพาะชาวล้านนาที่มีความเชื่อและถือว่าส้มป่อย เป็นไม้มงคล โดยมีความเชื่อว่าหากบ้านใดมีต้นส้มป่อยในบ้าน จะช่วยป้องกันเพศภัยและปัดเป่าเคราะห์ต่าง ๆ ให้ปล่อยออกไปจากบ้านดังชื่อของส้มป่อย และฝักของส้มป่อยก็ใช้แช่น้ำเชื่อว่าจะทำให้เป็นน้ำที่มีความศักดิ์สิทธิ์ใช้ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ ในด้านสรรพคุณของพืชสมุนไพรส้มป่อย คือ ช่วยดับกลิ่นคาวปลาในอาหาร ใช้ขัดเครื่องเงิน เครื่องทองให้เงางาม ใช้สระผมแก้คันศีรษะและรังแค ช่วยบำรุงเส้นผม เป็นยาปลูกผมและป้องกันผมร่วงก่อนวัย แก้กโรคตา ชำระเมือกมันในลำไส้ เป็นยาถ่ายเสมหะ ถ่ายระดูขาว แก้บิด ช่วยพอกล้างโลหิตระดู บำรุงผิวพรรณ แก้หวัด แก้ปวดเมื่อย แก้โรคผิวหนัง ช่วยลดความดัน แก้ไข้จับสั่น เป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไอ แก้ฝีแก้พิษฝี แก้เอ็นพิการ แก้ขัดยอก ช่วยให้สตรีมีครรภ์คลอดได้ง่าย ซึ่งส้มป่อยนี้เป็นพืชสมุนไพรที่มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนของทวีปเอเชีย ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา มาเลเซีย และประเทศในเอเชียใต้ เช่น อินเดีย ศรีลังกา บังคลาเทศ ฯลฯ นอกจากนั้น ส้มป่อย เป็นไม้ที่มีความทนทานต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี มักพบขึ้นตามป่าคันสภาพ ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ที่ราบเชิงเขาและที่รกร้างทั่วไป ในส่วนของประเทศไทยสามารถพบได้ทุกภาคของประเทศ และในที่นี้จะกล่าวถึงภาคเหนือ หรือวัฒนธรรมล้านนาที่มีความเชื่อและให้คุณค่าเกี่ยวกับส้มป่อย (คลังความรู้ล้านนา, 2564) และเมื่อกล่าวถึงดินแดนล้านนาไทย สังคมชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องดั้งเดิมในเรื่องไสยศาสตร์และศาสนาพราหมณ์ เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่มาในดินแดนล้านนาก็ได้รับคำสอนมาเป็นแนวทางการใช้ชีวิตผสมผสานพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ (มณี พะยอมยงค์, 2543: 2-3) นอกจากนั้น ในพื้นที่ภาคเหนือได้มีธรรมเนียมนิยมวรรณกรรมเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงทำให้วรรณกรรมล้านนามีอยู่จำนวนมาก (ลมูล จันทรหอม, 2538: 7) ซึ่งเป็นผลงานที่จารึกด้วยอักษรล้านนาทั้งเป็นแบบมุขปาฐะและแบบลายลักษณ์ ที่ได้ผลิตสืบทอดยึดถือเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติจนเป็นค่านิยมในสังคมที่ยอมรับและหล่อหลอมให้มีลักษณะเฉพาะที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมตามความเชื่อแบบล้านนาโดยเฉพาะพิธีกรรมในวัฒนธรรมล้านนา ถือได้ว่าส้มป่อยเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในพิธีกรรมในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดกระทั่งตาย เป็นพืชสมุนไพรที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์จึงนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นำมาใช้ในพิธีกรรมงานมงคล พิธีกรรมอวมงคล พิธีกรรมแสดงความเคารพขบไล่สิ่งชั่วร้าย พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ และพิธีกรรมชำระล้างไทยธรรมให้บริสุทธิ์ การนำสมุนไพรส้มป่อยมาใช้ในพิธีกรรมเป็นการสะท้อนให้เห็นคุณค่าความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนา ในการตีความเชิงสัญลักษณ์ในพิธีกรรมการใช้ส้มป่อยในล้านนา ได้ตีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์คือ การตีความเชิงความเชื่อ เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่น เชิงพิธีกรรม และเชิงหลักคำสอนเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจถึงบาปบุญและจรรโลงไว้ซึ่งความดีงาม คุณค่าเชิงสัญลักษณ์เกิดความกลัวและความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ที่ได้รับการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน (พระอธิการโยธิน อินทะนะ และคณะ, 2565: 336)

จากประเด็นความเชื่อและคุณค่าของสมุนไพรส้มป่อย ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนา โดยเฉพาะชาวชุมชนบ้านทุ่งละครที่มีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมที่เป็นสิริมงคล อีกทั้ง

ผู้วิจัยซึ่งเป็นพระ (ครูบา) ที่สนใจและศึกษาในด้านวัตถุมงคลตลอดจนพิธีกรรมด้านความเชื่อมายาวนานมากกว่า 10 ปี และยังมีประสบการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของขลัง จึงมีความสนใจที่จะนำพืชสมุนไพรสัปปายะที่มีอยู่ในชุมชน มาประยุกต์กับความคิดสร้างสรรค์ในภูมิปัญญาเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการนำพืชสมุนไพรสัปปายะมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรสัปปายะ เพื่อสร้างคุณค่า ความเชื่ออันเป็นมงคลในสัปปายะ ตลอดจนกระบวนการผลิตเป็นนวัตกรรมการผลิต ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรสัปปายะ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างสุขภาวะองค์กรรวมจะก่อเกิดรายได้ ตลอดจนสุขภาวะทางใจ กาย ปัญญาและสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและคุณค่าของสบู่สมุนไพรสัปปายะ ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมในวัฒนธรรมล้านนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรสัปปายะ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อนำเสนอนวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัปปายะ ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อนวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัปปายะ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยได้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1. แกนนำชุมชน กลุ่มที่ 2. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (รพ.สต.) กลุ่มที่ 3. ภาคประชาชน (ชมรมแพทย์แผนไทย, อสม, ชุมชน) กลุ่มที่ 4. กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีศึกษาเอกสาร ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการผลิต ความเชื่อและคุณค่าของพืชสมุนไพร

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นสำคัญ (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 6 การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารการศึกษารวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย ตำรา และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความเชื่อ คุณค่าของสมุนไพร นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวางโครงสร้างสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกรอบแนวคิดของการวิจัย และสร้าง

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อ คุณค่าของสมุนไพร และนวัตกรรมการผลิตสมุนไพรสัปปายะมนต์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการจดบันทึกข้อมูล การถอดข้อมูลสัมภาษณ์ รวมถึงภาพถ่าย ทำการจัดระบบหมวดหมู่ เพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับ การสร้างนวัตกรรมการผลิตสมุนไพรสัปปายะมนต์ บนความเชื่อและการให้คุณค่าพืชสมุนไพร

ขั้นตอนที่ 8 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย โดยเชื่อมโยงการสร้างนวัตกรรมการผลิตสมุนไพรสัปปายะมนต์ เพื่อ 1) สรุปเรื่องพิธีกรรม ความเชื่อ คุณค่าของพืชสมุนไพรในวัฒนธรรมล้านนา 2) สรุปกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสัปปายะมนต์ และนำองค์ความรู้มาสร้างเป็นรูปแบบนวัตกรรมการผลิตสมุนไพรสัปปายะมนต์ เพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ผลการวิจัย

1. บริบทความเชื่อและคุณค่าของสมุนไพรสัปปายะมนต์ ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมในวัฒนธรรมล้านนา ผลการวิจัยพบว่า สัปปายะเป็นพืชสมุนไพรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในวัฒนธรรมล้านนา ถูกยกย่องว่ามีคุณค่าและควรแก่การอนุรักษ์ ชาวล้านนาเชื่อว่าสัปปายะสามารถขจัดสิ่งชั่วร้ายและภัยอันตรายต่างๆ จากบุคคลและบ้านเรือนได้ จึงถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ควรมีไว้ในวิถีชีวิตความเชื่อพื้นฐานของชาวล้านนาไปสู่ความเชื่อและคุณค่าของสมุนไพรสัปปายะมนต์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผสมผสาน ภูมิปัญญาล้านนา กับ นวัตกรรมสุขภาพ โดยใช้สัปปายะซึ่งมีสรรพคุณทางสมุนไพรและเป็นสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ในพิธีกรรมล้านนา นอกจากช่วยทำความสะอาดร่างกาย ยังเชื่อว่า ช่วยล้างพลังลบและเสริมสิริมงคล ด้วยความศรัทธาและความเชื่อ สัปปายะมนต์จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จากท้องถิ่นสู่ตลาดสากล สะท้อนถึงความยั่งยืนของวัฒนธรรมล้านนาที่ปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางจิตวิญญาณ และแนวคิด สุขภาพแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงสุขภาพทางกาย ใจ ปัญญา และสังคมพร้อมทั้งสืบทอดภูมิปัญญาล้านนาไปสู่คนรุ่นใหม่ ได้แก่ 1. สุขภาพทางกาย ทำความสะอาดร่างกาย ลดแบคทีเรีย เชื้อรา ผดผื่น และบำรุงผิวให้แข็งแรง 2. สุขภาพทางใจ กลิ่นสมุนไพรช่วยลดความเครียด สร้างความผ่อนคลาย และปรับสมดุลจิตใจ 3. สุขภาพทางปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระตุ้นสมาธิ และเสริมความเชื่อมั่น 4. สุขภาพทางสังคมและวัฒนธรรม รักษาขนบธรรมเนียมล้านนา สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สมุนไพรสัปปายะมนต์เป็นนวัตกรรมที่สะท้อนความเชื่อและคุณค่าของสัปปายะในวัฒนธรรมล้านนา ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมทั้งกาย ใจ ปัญญา และสังคม ผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์สุขภาพและความศรัทธาของผู้ใช้ อาบสมุนไพรสัปปายะมนต์ ไม่ใช่แค่ล้างกาย แต่เป็นการล้างพลังลบ เติมเต็มสิริมงคล ให้ชีวิตสะอาดทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ สมุนไพรสัปปายะมนต์จึงเป็นมากกว่าสมุนไพรทำความสะอาด แต่เป็นสื่อแห่งศรัทธาและพลังบวก ที่ช่วยสร้างสุขภาวะทั้งภายในและภายนอก เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่โลกยุคใหม่ พร้อมสืบทอดวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ต่อไป

2. กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรสัปปายะมนต์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความเชื่อและคุณค่าของสมุนไพรสัปปายะมนต์ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมในวัฒนธรรมล้านนาสามารถสร้างนวัตกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชนได้สำเร็จ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน

ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผ่านการจัดเวทีแจ้งวัตถุประสงค์ การสำรวจชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการระดมความคิดเห็น 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ครอบคลุมการวางแผน คณะทำงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การให้ความรู้ และการปฏิบัติการผลิตสบู่ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งด้านรูปธรรม คือ การได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ "สบู่มนต์สัปปายะ บ้านทุ่งละคร" และการสร้างรายได้เสริม และด้านนามธรรม คือ การเพิ่มขึ้นของความรู้และทักษะ ความภาคภูมิใจ ความสามัคคีในชุมชน และคุณค่าทางจิตใจจากการใช้สบู่ที่ได้รับการปลูกเสกจากครุบา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะทางสังคมของชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้วยการจัดประชุมทีมวิจัยชุมชนเพื่อสรุปบทเรียน ทบทวนกิจกรรม วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานต่อไปในอนาคต การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการศาสตร์วิทยาศาสตร์กับความเชื่อทางไสยศาสตร์ในวัฒนธรรมล้านนาสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษาความเชื่อและคุณค่าของสบู่สมุนไพรสัปปายะมนต์ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมในวัฒนธรรมล้านนาสามารถสร้างนวัตกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชนได้สำเร็จ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ตั้งแต่การตัดสินใจร่วมกันผ่านเวทีชุมชน การดำเนินกิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแบ่งปันผลประโยชน์ ทั้งรายได้เสริมและการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความภาคภูมิใจ และความสามัคคีในชุมชน ไปจนถึงการประเมินผลเพื่อการพัฒนาต่อยอด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ในวัฒนธรรมล้านนาสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการสร้างมิติทางจิตใจผ่านคุณค่าของสบู่ที่ได้รับการปลูกเสกจากครุบา ซึ่งตอบสนองความต้องการด้านสุขภาวะองค์รวมของชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสัปปายะในฐานะพืชสมุนไพรศักดิ์สิทธิ์ที่มีบทบาทสำคัญ ในวัฒนธรรมล้านนา และการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่สามารถเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมได้ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย ใจ ปัญญา และสังคม ผลการวิจัยที่พบว่าสัปปายะเป็นพืชสมุนไพรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในวัฒนธรรมล้านนาและถูกยกย่องว่ามีคุณค่าศักดิ์สิทธิ์นั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อพื้นฐานของชาวล้านนาที่มองความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง การที่ชาวล้านนาเชื่อว่า สัปปายะสามารถจัดสิ่งชั่วร้ายและภัยอันตรายต่าง ๆ ได้นั้น มีพื้นฐานมาจากวรรณกรรมชาดกล้านนาเรื่อง "พรหมจักร" หรือ "อุสสาภารต" ที่กล่าวถึงพลังอันศักดิ์สิทธิ์ของน้ำสัปปายะที่ช่วยให้ควายทรีสามารถเอาชนะควายทรีพาผู้เป็นพ่อได้ ความเชื่อนี้สอดคล้องกับการศึกษาของทรงศักดิ์ ปรารังวัฒนากุล (2557) ที่กล่าวถึงภูมิปัญญาล้านนาในการใช้พืชสมุนไพรเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและการดำเนินชีวิต และงานวิจัยของยุพิน เข้มมุกด์ (2554) ที่อธิบายถึงความเชื่อและพิธีกรรมในวิถีล้านนาที่เชื่อมโยงกับการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน การพัฒนา สัปปายะจากสมุนไพรที่ใช้ในพิธีกรรมให้เป็นผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเชิงพาณิชย์แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ สบู่สัปปายะมนต์ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดสุขภาวะองค์รวม ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่นิยามสุขภาพว่า "ภาวะของมนุษย์ที่

สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล" ในด้านสุขภาวะทางกาย สบู่สัปปายะมนต์สามารถทำความสะอาดลำไส้ ลดแบคทีเรีย เชื้อรา ผดผื่น และบำรุงผิวให้แข็งแรงได้ในด้านสุขภาวะทางใจ กลิ่นสมุนไพรของสบู่ช่วยลดความเครียด สร้างความผ่อนคลาย และปรับสมดุลจิตใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับอโรมาเธอราพี ที่แสดงให้เห็นว่า กลิ่นหอมจากสมุนไพรธรรมชาติสามารถส่งผลต่อสภาวะจิตใจของมนุษย์ได้ การที่ผู้ใช้รู้สึกถึงความมีสิริมงคลเมื่อใช้น้ำสัปปายะนั้น ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของความเชื่อ แต่ยังเป็นผลจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสที่ส่งผลต่อสภาวะจิตใจ สำหรับสุขภาวะทางปัญญา สบู่สัปปายะมนต์ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระตุ้นสมาธิ และเสริมความเชื่อมั่น การที่ผู้ใช้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อและคุณค่าของสบู่ในวัฒนธรรมล้านนาผ่านการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องและการพัฒนาโลกทัศน์ที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสุขภาวะทางปัญญาตามที่อรรถ วลีวงศ์ (2564) ได้นิยามไว้ ในด้านสุขภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม การใช้สบู่สัปปายะมนต์ช่วยรักษาขนบธรรมเนียมล้านนา สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แสดงให้เห็นถึงการที่สบู่สัปปายะมนต์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจากท้องถิ่นสู่ตลาดสากลนั้น สะท้อนถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยในการแข่งขันในตลาดโลก โดยเฉพาะในยุคที่ผู้บริโภคหันมาใส่ใจสุขภาพและต้องการผลิตภัณฑ์ธรรมชาติมากขึ้น การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างรายได้ของชุมชน แต่ยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาล้านนาไปสู่คนรุ่นใหม่ ความสำเร็จของสบู่สมุนไพรสัปปายะมนต์ยังสะท้อนถึงความยั่งยืนของวัฒนธรรมล้านนาที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางจิตวิญญาณและแนวคิดสุขภาพแบบองค์รวม การที่ผลิตภัณฑ์นี้สามารถเชื่อมโยงสุขภาวะทางกาย ใจ ปัญญา และสังคมได้พร้อมทั้งสืบทอดภูมิปัญญาล้านนาไปสู่คนรุ่นใหม่ แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการที่สมบูรณ์ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ระหว่างความเชื่อกับวิทยาศาสตร์ และระหว่างท้องถิ่นกับสากล อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและขยายตลาดของสบู่สัปปายะมนต์ควรให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาเชิงพาณิชย์กับการอนุรักษ์ความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อป้องกันการสูญเสียคุณค่าทางจิตวิญญาณของสมุนไพรชนิดนี้ นอกจากนี้ ควรมีการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวด โดยเฉพาะการรักษาสรรพคุณของสบู่และความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนดไว้ และควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับสรรพคุณทางการแพทย์ของสบู่ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่น ๆ เพื่อขยายการใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรชนิดนี้ การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมสมัยใหม่ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาวะองค์รวม สบู่สมุนไพรสัปปายะมนต์เป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ในขณะเดียวกันกับการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ความสำเร็จนี้ไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนล้านนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างสำหรับการพัฒนาสมุนไพรท้องถิ่นอื่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

2. ผลการวิจัยเรื่องกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรสัปปายะมนต์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นในวัฒนธรรมล้านนา การศึกษานี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณค่า แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ดีของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้อีกด้วย ผู้วิจัยได้นำ

หลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้ สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวทางการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องอย่างชัดเจนกับผลการศึกษาของมารุต เหล็กเพชร (2566) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ คือ การที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในระดับการควบคุมโดยประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ผ่านการจัดเวทีแจ้งวัตถุประสงค์ การสำรวจชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการระดมความคิดเห็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเคารพต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือการรวมผสานการใช้สมุนไพรสัปปายตามภูมิปัญญาล้านนาเข้ากับกระบวนการผลิตสบู่อัจฉริยะใหม่ รวมทั้งการเพิ่มคุณค่าทางจิตใจผ่านการปลูกเสกจากครุบา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการนำแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาของตนเอง การบูรณาการดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงการรวมองค์ความรู้เข้าด้วยกันเท่านั้น แต่เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีรากฐานอันแน่นหนาจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกัญญารัตน์ แซ่ตั้ง (2563) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ช่วยเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่กำลังจะหายไปของชุมชนให้เข้ากับคนรุ่นใหม่ผ่านการออกแบบกิจกรรมที่ทันสมัยและน่าสนใจ

การที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งในรูปธรรมและนามธรรมจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกในหลายมิติ ทั้งการได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีเอกลักษณ์ การสร้างรายได้เสริม การเพิ่มขึ้นของความรู้และทักษะ ความภาคภูมิใจ ความสามัคคีในชุมชน และคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องอย่างลงตัวกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ต้องสร้างคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถสร้างการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างผู้ผลิตและผู้เชี่ยวชาญ ดังที่เห็นได้จากการที่ชุมชนได้รับความรู้และทักษะใหม่ในขณะเดียวกันก็สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมชาย วงศ์แสง (2564) เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดประชุมทีมวิจัยชุมชนเพื่อสรุปบทเรียนและวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการประยุกต์ใช้หลักการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในการประเมินผลช่วยให้ชุมชนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับและพัฒนาการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่เน้นการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การบูรณาการศาสตร์วิทยาศาสตร์เข้ากับความรู้ทางไสยศาสตร์ในวัฒนธรรมล้านนาสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การสร้างงาน สร้างรายได้ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม การสร้างผลิตภัณฑ์ "สบู่อัจฉริยะ สัปปาย บ้านทุ่งละคร" ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างสินค้าเชิงพาณิชย์ธรรมดา แต่เป็นการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนและการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งจะช่วยให้อาณาเขตล้านนาดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในบริบทของชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและต้องการการอนุรักษ์และสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่ ความสำเร็จของการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนบ้านทุ่งละครเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทและสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

3. ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่สำคัญของการบูรณาการภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการผสมผสานความเชื่อทางไสยศาสตร์ล้านนา กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสมป่อยมนต์ที่มีคุณค่าในมิติต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมชาย ธนาพิพิธกุล (2563) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนจนถึงการประเมินผล และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนาจะสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชน การใช้หลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนที่ปรากฏในการศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาแบบชุมชนเป็นฐาน ที่เน้นการเสริมพลังชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชญา ราชกิจ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในภาคเหนือพบว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านเวทีสาธารณะจะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้โครงการพัฒนามีความยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การบูรณาการความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้ากับกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ การที่สบู่ได้รับการปลุกเสกจากครูบาไม่เพียงแต่สร้างความแตกต่างทางการตลาดเท่านั้น แต่ยังตอบสนองความต้องการด้านจิตใจและความเชื่อของผู้บริโภคในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประยุทธ์ นิลสุข (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของความเชื่อทางไสยศาสตร์ล้านนาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า การผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับการประกอบธุรกิจสามารถสร้างความไว้วางใจและความผูกพันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ทำให้ผลิตภัณฑ์มีตลาดที่มั่นคงและขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาสุขภาวะองค์กรผ่านผลิตภัณฑ์สมุนไพรสมป่อยมนต์ยังสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าใจแนวคิดสุขภาวะในมิติที่กว้างขวาง ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการดำรงชีวิตของคนล้านนาที่เน้นความสมดุลและความกลมกลืนกับธรรมชาติ การที่ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างมิติทางจิตใจให้กับผู้ใช้ผ่านคุณค่าทางไสยศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความหมายและจุดหมายในการใช้ชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่การตอบสนองความต้องการทางกายภาพเท่านั้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษายังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างนวัตกรรมที่มีรากฐานมาจากท้องถิ่นแต่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบันได้ การที่ชุมชนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจโดยใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐาน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นแนวทางหนึ่งในการลดการพึ่งพาภายนอกและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว

6. องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า การสร้างนวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ที่นำไปสู่เป้าหมายของชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

B-พื้นฐานความเชื่อ (Belief) จากพื้นฐานและความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพรสัมปอมนต์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีการผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับนวัตกรรมสมัยใหม่ แต่ด้วยความเชื่อและการให้คุณค่าของผู้ที่มีความศรัทธาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความนิยมการใช้สบู่สัมปอมนต์ ซึ่งบางครั้งการรักษาสุขภาพการชำระร่างกายก็สามารถใช้สบู่ทั่วไปตามท้องตลาดได้ เพราะมีสรรพคุณในการรักษาความสะอาดเช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากกล่าวถึงในเรื่องคุณค่าทางด้านจิตใจและการสร้างพลังใจของแต่ละบุคคลทำให้นำไปสู่การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผนวกจากพื้นฐานความเชื่อ และถ้าหากว่าสบู่มนต์สัมปอมนต์เป็นสบู่ที่มาจากปลูกเสกของเกจิอาจารย์ที่โด่งดังหรือเป็นผู้ที่ตนนับถือแล้ว ก็จะเป็นแรงสนับสนุนให้มีความเชื่อและศรัทธามากขึ้นกว่าเดิม

M-กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ (Product Manufacturing Process) การนำเสนอวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อและการให้คุณค่าสมุนไพรสัมปอมนต์ในล้านนาสู่การพัฒนากระบวนการการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ จนนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ถึงกระบวนการสร้างนวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะประดิษฐ์ (Innovation) ระยะที่มาจากกระบวนการที่นำมาซึ่งคุณค่าและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเป็นการพัฒนา ปรับปรุง ต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับยุคสมัยและเกิดความร่วมมือได้ จากการกระบวนการการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทุ่งละครนั้น จะเห็นได้ตั้งแต่กระบวนการคิด ระหว่างผู้วิจัยและชาวบ้านในชุมชนได้ระดมความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาความรู้ร่วมกัน เพราะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านร่วมกันนำเสนอแนวคิดใหม่ช่วยพัฒนาแนวคิดเดิมให้ดียิ่งขึ้น

2. ระยะการพัฒนา (Development) ระยะการพัฒนาการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ ต่อเนื่องมาจากการระดมความคิดเห็น การวางแผนการดำเนินการระหว่างผู้วิจัยกับชุมชนจนทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มาจาก การผสมผสานจากแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักการทางวิทยาศาสตร์และความเชื่อความศรัทธาของคนในชุมชน ซึ่งระยะนี้เป็นระยะการสร้างนวัตกรรมในด้านร่วมกันพัฒนาต่อยอดเป็นการร่วมกันปฏิบัติการผลิตสบู่

3. ระยะการนำไปปฏิบัติ ระยะการนำไปปฏิบัติเป็นการนำนวัตกรรมการผลิตสบู่ไปขยายผลต่อ ทั้งในเรื่องการต่อยอดในด้านกระบวนการผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ และการนำผลผลิตไปใช้จริงและเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป ดังเช่น เมื่อชุมชนได้ผลิตสบู่สมุนไพรสัมปอมนต์ ได้มีการนำไปทดลองใช้จริงและนำไปจำหน่ายให้ผู้สนใจและมีความศรัทธาในตัวผู้วิจัยนำไปใช้ และผู้วิจัยได้ขยายผลโดยการนำไปให้ลูกศิษย์และเครือข่ายที่อยู่ต่างประเทศได้ทดลองใช้และได้สอบถามความพึงพอใจในมิติด้านความรู้สึก ความคิดในการใช้สบู่สมุนไพรสัมปอมนต์

C-กระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน (Community Participation Process) ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ผ่านการระดมความคิดเห็นร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมนี้เริ่มตั้งแต่การวิจัยสำรวจชุมชน พบปะพูดคุย และจัดเวทีประชาคมเพื่อรวบรวมข้อมูลที่สำคัญของชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน การศึกษาข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการให้คุณค่ากับสมุนไพรสัปปายะ รวมถึงทิศทางการพัฒนาและนวัตกรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน

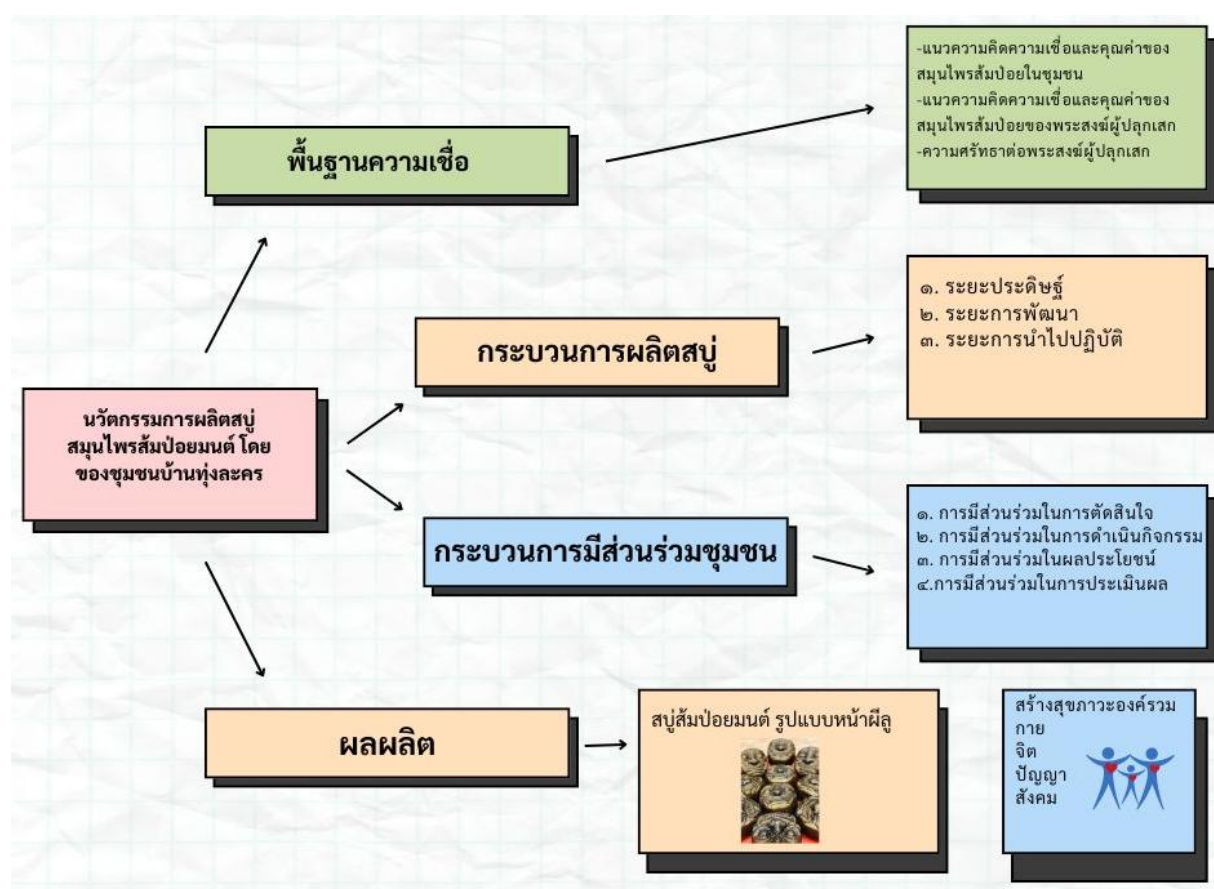
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม มีขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนการทำการกิจกรรม และการลงมือร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้ส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ ฯลฯ

3. การดำเนินการตามการวางแผน ในขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ คือ การดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในขั้นตอนวางแผน ในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น แต่ละฝ่ายจะดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องมีการตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่า ได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ เพื่อทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแผนการที่ได้วางไว้

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขั้นตอนนี้เน้นให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้รับผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ สังคม หรือส่วนบุคคล มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยจากการปฏิบัติกิจกรรมการสร้างนวัตกรรมการผลิตสัปปายะสมุนไพรของชุมชนบ้านทุ่งละคร ส่งผลให้ชุมชนได้รับประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) คณะวิจัยได้มีการจัดประชุมที่วิจัยชุมชน เพื่อสรุปบทเรียนการทำงานและประเมินผล เพื่อให้ผู้วิจัยและชาวบ้านในชุมชนได้ทบทวนกิจกรรม ผลที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค สิ่งที่ได้เรียนรู้ สิ่งที่จะดำเนินงานต่อไปในอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน การปรับปรุงและพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต โดยการประเมินผลใช้หลักวิเคราะห์ชุมชน วิเคราะห์จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค นำไปสู่ผลผลิต คือ เป้าหมายที่แสดงภาพให้ชุมชนเห็นอย่างชัดเจนของทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ผลลัพธ์ทางตรง คือ ผลที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ชุมชนได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ คือ สบู่มนต์สัปปายะ บ้านทุ่งละคร ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์และบูรณาการการผลิตจากศาสตร์วิทยาศาสตร์และความเชื่อความศรัทธา หรือเรียกว่าศาสตร์ทางด้านไสยศาสตร์ ส่งผลประโยชน์ให้แก่วัดและชุมชน การสร้างรายได้เสริมจากการนำสบู่ไปจำหน่าย โดยการนำผลิตภัณฑ์ไปทดลองจำหน่าย เป็นการจำหน่ายในลักษณะทำเป็นของที่ระลึกสำหรับประชาชนที่มาร่วมทำบุญที่วัด และจำหน่ายในลักษณะเป็นสินค้าชุมชน ส่วนผลลัพธ์ทางอ้อม หรือ ผลลัพธ์ที่เป็น

นามธรรม ได้แก่ (1) ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้น เป็นการการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่ช่วยเสริมศักยภาพของบุคคล (2) ความภาคภูมิใจและความพึงพอใจ ความรู้สึกดีที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและเห็นผลสำเร็จของโครงการ (3) ความสามัคคีในชุมชน: ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นระหว่างสมาชิกในชุมชน (4) สร้างสุขภาวะองค์รวม 4 มิติ ภาย ใจ ปัญญาและสังคม โดยเฉพาะคุณค่าทางจิตใจหลังจากได้ใช้สมุนไพรสัปปายะที่มาจากการผลิตจากชุมชน เป็นเอกลักษณ์ในชุมชน และเป็นสบูที่มาจากการเล่นของครุบา (ผู้วิจัย) ที่ชาวบ้านให้ความศรัทธาเป็นอย่างมาก นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ถ้าการใช้สบูแล้วเกิดสุขภาพจิตใจที่ดี เกิดปัญญา การดำเนินชีวิตก็ย่อมดีตามไปด้วย และในเมื่อสังคมหรือชุมชนหนึ่งนั้น สมาชิกในชุมชนมีจิตใจที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี ก็ย่อมส่งผลให้ชุมชนเป็นชุมชนที่มีสุขภาวะทางสังคมที่ดีต่อไป



7. สรุป

สรุปผลการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการผลิตสบู่สมุนไพรสัปปายะ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวม โดย การมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า จากการศึกษาความเชื่อและคุณค่าของสบู่สมุนไพรสัปปายะ ในการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมในวัฒนธรรมล้านนามาจากพื้นฐานและความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพรสัปปายะเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีการผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับนวัตกรรมสมัยใหม่ แต่ด้วยความเชื่อและการให้คุณค่าของผู้ที่มีความศรัทธาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความนิยมการใช้สบู่สัปปายะ ซึ่งบางครั้งการรักษาสุขภาพการชำระร่างกายก็สามารถใช้สบู่ทั่วไปตามท้องตลาดได้

เพราะมีสรรพคุณในการรักษาความสะอาดเช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากกล่าวถึงในเรื่องคุณค่าทางด้านจิตใจและการสร้างพลังใจของแต่ละบุคคลทำให้นำไปสู่การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผนวกจากพื้นฐานความเชื่อ และถ้าหากว่าสบู่มนต์สัมป่อยเป็นสบู่มากจากการปลุกเสกของเกจิอาจารย์ที่โด่งดังหรือเป็นผู้ที่ตนนับถือแล้ว ก็จะเป็นแรงสนับสนุนให้มีความเชื่อและศรัทธามากขึ้นกว่าเดิม จึงนำไปสู่กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์สบู่มนต์สัมป่อยมนต์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) และใช้แนวคิดกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 8 ขั้นตอน เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมการผลิตสบู่มนต์สัมป่อยมนต์ ประกอบด้วยการสร้างนวัตกรรม 3 ระยะ ซึ่งทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของชุมชน คือ ระยะประดิษฐ์ (Innovation) ระยะการพัฒนา (Development) และระยะการนำไปปฏิบัติ เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ของชุมชนทั้งในด้านสร้างสรรค์ การบูรณาการ ซึ่งจากกระบวนการวิจัยทั้งหมดนี้ทำไปสู่การสร้างสุขภาวะองค์กรรวมแก่ชุมชนทั้งในด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม ดังแนวคิดที่ว่า การมีสุขภาวะองค์กรรวมที่ดีจากตัวบุคคลทำให้เกิดความสมดุลภายในตัวเองแต่ละคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เกิดเป็นเอกภาพที่กลมกลืนระหว่างร่างกาย จิตใจ หากชุมชนนั้นสมาชิกในชุมชนมีสุขภาวะองค์กรรวมที่ดีย่อมนำไปสู่การสร้างองค์กรรวมระดับครอบครัวและชุมชน เกิดเป็นสังคมที่ดีและน่าอยู่ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย ควรกำหนดให้มีนโยบายในการสร้างนวัตกรรมการผลิตสบู่มนต์สัมป่อย เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนในการสนับสนุนนวัตกรรมการผลิตสบู่มนต์สัมป่อยเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

- 1) การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ความสำคัญและวิธีการในการเสริมสร้างกระบวนการนวัตกรรมการผลิตสบู่มนต์สัมป่อยเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แก่ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) การพัฒนาระบบการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนจากนวัตกรรมการผลิตสบู่มนต์สัมป่อย เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบของการตลาดออนไลน์ และการจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์

3) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกระบวนการของรูปแบบนวัตกรรมการผลิตสบู่มุนไพรรสส้มป่อย

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาต้นแบบของนวัตกรรมการผลิตสบู่มุนไพรรสส้มป่อยต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีในชุมชน และเสริมพลังความเข้มแข็งของชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของนวัตกรรมจากสบู่มุนไพรรสส้มป่อยต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเหลือในรูปแบบต่าง ๆ และระบบการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าของชุมชน

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2564). *รายงานสถานการณ์สมุนไพรไทยและแนวโน้มอุตสาหกรรมสมุนไพรในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2566). *แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: เปเปอร์รี่.
- กัญญารัตน์ แซ่ตั้ง. (2563). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านม้งดอยปุย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คลังความรู้ล้านนา. (28 มกราคม 2564). *สัมป่อยกับพิธีกรรมชำระสิ่งอัปมงคล*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568, จาก <https://accl.cmu.ac.th/Knowledge/details/2097>
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (2557). *วรรณกรรมคำสอนของล้านนา: ลักษณะเด่น ภูมิปัญญา และคุณค่า*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- ประยุทธ์ นิลสุข. (2562). *บทบาทของความเชื่อทางไสยศาสตร์ล้านนาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระอธิการโยธิน อินทะนะ และคณะ. (2565). *พิธีกรรมและคุณค่าการใช้สัมป่อยในวัฒนธรรมล้านนา*. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 7 (2), 335–349.
- มณี พะยอมยงค์. (2543). *ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย*. เชียงใหม่: ส. ทรัพย์การพิมพ์.
- มารุต เหล็กเพชร. (2566). *การวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนเป็นฐาน: ในฐานเครื่องมือและปัจจัยแห่งความสำเร็จของการร่วมสร้างระบบสุขภาพชุมชนที่เกาะยาว*. *วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว*, 6 (4), 301-315.
- ยุพิน เข้มมุกต์. (2554). *ความเชื่อ พิธีกรรม สายใยในวิถีล้านนา*. เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ลมูล จันทร์หอม. (2538). *วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.

- วิชญา ราชกิจ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น: บทเรียนจากภาคเหนือของประเทศไทย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชาย ธนาพิพิธกุล. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย วงศ์แสง. (2564). การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนบนกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. วารสารพัฒนาชุมชน. 15 (2), 45-62.
- อดิสร ณ อุบล. (2558). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมแบบเปิดในกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อรรถัย วลีวงศ์. (12 กุมภาพันธ์ 2564). *Good Health and Well-being* สุขภาพดีและความเป็นอยู่ที่ดี: เมื่อนิยามของสุขภาพดีไม่ได้หยุดอยู่แค่ร่างกายแข็งแรง. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568, จาก <https://www.sdgmove.com/2021/01/25/sdg-updates-good-health-and-well-being/>